นานาทรรศนะความรัก
Different Views on Love

วิทยา เศรษฐวงศ์
Widhaya Sethawong

บทคัดย่อ

ประมวลทรรศนะความรักของนักปราชญ์ทั้งจากโลกตะวันตก และโลกตะวันออก เริ่มตั้งแต่สมัยกรีก เอมพิโดคลีส เฟครุส โสเกรติส คริสต์ศาสนา แซงแต็กซูเปรี ฌอง ปอล ซารตร์ คาลิล ยิบราน โกวเล้ง และพุทธศาสนาเถรวาท โดยวิเคราะห์ผ่านทรรศนะความรักของปรัชญากรีกที่แบ่งความรักออกเป็น 3 ระดับโดยเริ่มจากระดับที่สูงที่สุด กว้างขวางที่สุด ลงไปสู่ระดับที่คับแคบที่สุด

Abstract

An analysis of different views on love from both western and eastern philosophers – Empidocles, Fecrus, Socrates, Chistianity, Saint-Exupery, Jean-Paul Sartre, Kalil Gibran, Kulong, and Theravada Buddhism – through Greek philosophical concept of three types of love, i.e., *agape, philia,* and *eros.*

ในบทความนี้ผู้เขียนอยากจะขอประมวลทรรศนะความรักของนักปราชญ์ทั้งจากโลกตะวันตก และโลกตะวันออก เริ่มตั้งแต่สมัยกรีก เอมพิโดคลีส เฟครุส โสเกรติส คริสต์ศาสนาแซงแต็กซูเปรี ฌอง ปอล ซารตร์ คาลิล ยิบราน โกวเล้งและพุทธศาสนาเถรวาท ในทางวิชาการแล้ว ผู้เขียนจะพยายามวิเคราะห์แนวคิดของนักปราชญ์ราชบัณฑิต ทั้งฝ่ายอัสดงคตประเทศและฝ่ายบูรพประเทศเหล่านี้ผ่านทรรศนะความรักของปรัชญากรีกที่แบ่งความรักออกเป็น 3 ระดับโดยเริ่มจากระดับที่สูงที่สุด กว้างขวางที่สุด ลงไปสู่ระดับที่คับแคบที่สุด

อย่างไรก็ดี กรอบคิดหลักของความรักที่เอ่ยถึงนี้ก็ไม่สามารถใช้มองแนวคิดของนักปรัชญาทุกท่านที่เอ่ยถึงได้ สำหรับบางท่าน ผู้เขียนคงทำได้เพียงอ้างอิงคำพูดของท่านแล้วผสมผสานการวิเคราะห์จากมุมมองของผู้เขียนเสริมเข้าไปบ้าง ทั้งนี้แรงบันดาลใจที่สำคัญที่สุดของงานเขียนชิ้นนี้มาจากบทความในหนังสือ*ผู้หญิงอักษร*ของอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชื่อ "ความรักกับชีวิต : ความรักในทรรศนะคานธี" ของรองศาสตราจารย์ วิจิตร เกิดวิศิษฐ์ กรอบหลักของทรรศนะความรักที่ผู้เขียนจะใช้มองแนวคิดของนักปรัชญาต่างๆ นั้นมาจากปรัชญากรีกที่แบ่งความรักออกเป็นหลายระดับ การแบ่งนี้คล้ายคลึงกันทั้งโลกตะวันตกและตะวันออก

ประการแรก AGAPE หมายถึง ความรักอันเป็นทิพย์ เช่นพระเจ้ารักมนุษย์ และมนุษย์รักพระเจ้า

ประการที่สอง PHILIA หมายถึง ความรักฉันมิตรสหาย มิตรภาพ

ประการที่สาม EROS หมายถึง ความรักฉันหนุ่มสาวระหว่างหญิงชาย

จากกรอบทรรศนะความรักทั้ง 3 ประการนี้จะเห็นได้ว่า AGAPE เป็นความรักที่มีลักษณะกว้าง เป็นสากล เป็นความรักขั้นสูง แม้การอุทิศตนต่ออุดมการณ์หรืออุดมคติก็สามารถจัดเข้าในความรักประเภทนี้ได้ ไม่แตกต่างจากการอุทิศตนเพื่อพระเป็นเจ้า PHILIA คือความรักขั้นรองลงมาที่สามารถเอื้ออำนวยให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างมวลมนุษย์ ส่วน EROS เป็นความรักที่แคบเพราะมองแค่ตนหรือสิ่งที่ใกล้ตัวเป็นหลัก

เอมพิโดคลีส ก่อนสมัยเฟครุสและโสเกรติส เคยเสนอทรรศนะความรักไว้ว่า ธาตุต่างๆ ในจักรวาลอันประกอบด้วย ดิน น้ำ ลม ไฟ นั้นยึดเหนี่ยวเกาะกุมกันด้วย "พลังความรัก" ขณะเดียวกันก็จะแยกกันด้วย "พลังความแตกสลาย" นี่คือกระบวนการที่จะดำเนินต่อไปนิรันดร เมื่อใดพลังความรักทำหน้าที่ การเกิดก็มีขึ้น เมื่อพลังรักอ่อนกำลังลงเมื่อใด พลังแยกสลายจะทำหน้าที่ต่อไป การเกิดก็จะไม่มีขึ้น พลังนี้ส่งเสริมให้มนุษย์ทั้งหลายมีความคิดและมีความรักที่จะทำงานเพื่อสันติสุข

เฟครุสได้เคยให้อรรถาธิบายเกี่ยวกับความรักไว้อย่างเปี่ยมพลังว่า "ความรักเป็นเรื่องเก่าแก่ที่สุดของทวยเทพและเป็นเรื่องที่มีพลังที่สุด ความรักทำให้หนุ่มสาวกลายเป็นวีรบุรุษ เพราะผู้ที่มีความรักย่อมจะมีความอับอายที่จะแสดงความขลาดต่อหน้าคนรัก ขอกองทัพที่มีแต่คนที่มีความรักให้ข้าพเจ้าสักกองหนึ่งเถอะ ข้าพเจ้าจะพิชิตโลกให้ได้โดยไม่ยากเลย" ความรักของท่านเฟครุสสะท้อนให้เห็นทรรศนะความรักในลักษณะของ EROS อย่างชัดเจน ส่วนบุพพาจารย์ของนักปราชญ์กรีก โสเกรติส นิยามความรักไว้ว่า ความรักคือความกระหายของวิญญาณที่ปรารถนาความงามอันเป็นทิพย์ ผู้ที่มีความรักมิเพียงปรารถนาที่จะพบความงาม แต่ปรารถนาที่จะสร้างสรรค์ความงามให้เกิดขึ้นและให้ดำรงอยู่ตลอดไปด้วย เขาปรารถนาที่จะปลูกพืชอันอมตะลงบนร่างที่ไม่เป็นอมตะนี้ นี่คือคำอธิบายว่า ทำไมหญิงชายจึงรักกัน ความงามที่เรากำลังแสวงหาเพื่อให้ดำรงอยู่ต่อไปโดยอาศัยความรักนี้คืออะไร นั่นคือ ปัญญา คุณธรรม เกียรติ ความกล้าหาญ ความยุติธรรมและศรัทธา กล่าวอย่างถึงที่สุดความงามคือสัจจะ และสัจจะก็เป็นวิถีที่จะนำไปสู่พระผู้เป็นเจ้าโดยตรง" จะเห็นได้ว่าทรรศนะความรักของโสเกรติสผูกพันอยู่กับความงามอย่างลึกซึ้งและสามารถโยง EROS ไปสู่ AGAPE ได้อย่างงดงามที่สุด กล่าวโดยสรุปก็คือ ความรัก ความงาม สัจจะ และพระผู้เป็นเจ้าล้วนเป็นสิ่งเดียวกันสำหรับโสเกรติส

สำหรับคริสตศาสนาในพระคัมภีร์ไบเบิ้ล ภาคพระธรรมใหม่ (New Testament) จากจดหมายของท่านเปาโล อัครสาวกของพระเยซูคริสต์เจ้า ที่มีไปถึงคริสตจักรในเมืองโครินธ์ พรรณนาถึงความรักอย่างไพเราะยิ่งว่า

> และข้าพเจ้าจะแสดงทางที่ดีที่สุดแก่ท่านทั้งหลาย แม้ข้าพเจ้าพูดภาษาแปลกๆ ได้ เป็นภาษามนุษย์ก็ดี เป็นภาษาทูตสวรรค์ก็ดี แต่ไม่มีความรัก ข้าพเจ้าเป็นเหมือนฆ้องหรือฉาบที่กำลังส่งเสียง แม้ข้าพเจ้าจะเข้าใจในความลึกล้ำทั้งปวง และมีความรู้ทั้งสิ้นและมีความเชื่อมากยิ่งที่สุด พอจะยกภูเขาไปได้ แต่ไม่มีความรัก ข้าพเจ้าก็ไม่มีค่าอะไรเลย ความรักนั้นก็อดทนนาน และกระทำคุณให้ความรักไม่อิจฉา ไม่อวดตัว ไม่หยิ่งผยอง ไม่หยาบคาย ไม่คิดเห็นแก่ตนเองฝ่ายเดียว ความรักทนได้ทุกอย่างแม้ความผิดของคนอื่นและเชื่อใน

ส่วนดีของเขาอยู่เสมอ ... ความรักไม่มีวันสูญสิ้นแม้การเผยพระวจนะก็จะเสื่อมสูญไป... ดังนั้น ยังตั้งอยู่สามสิ่ง คือ ความเชื่อ ความหวังใจ และความรัก แต่ความรักใหญ่ที่สุด (1โครินธ์ 13:1)

ทรรศนะความรักของคริสตศาสนาจากจดหมายของท่านเปาโลนี้ดูจะหนักไปทาง PHILIA อันเป็นเจตนารมณ์ของท่านอัครสาวกที่ต้องการให้ชาวเมืองโครินธ์มีความรักต่อกันและกันอย่างแท้จริง สามารถให้อภัยและยอมรับส่วนที่ไม่ดีของกันและกันได้ แต่ในอีกแง่หนึ่งก็สามารถพิจารณาว่าเป็น AGAPE ได้ในแง่ที่ว่าความรักที่พระเจ้ามีต่อมวลมนุษย์ผู้เป็นสิ่งสร้างของพระองค์เองนั้น มีมากเสียจนยอมเสียสละส่งพระบุตรแต่ผู้เดียวของพระองค์ลงมาไถ่บาปแทนมนุษยชาติด้วยการถูกตรึงกางเขน ขณะที่เมื่ออัครเทวดาลูซีแฟรทำผิดโดยคิดขบถต่อพระผู้เป็นเจ้านั้น พระองค์มิได้ส่งใครไปไถ่บาปแทนอัครเทวดาที่กลายมาเป็นหัวหน้าปิศาจผู้เป็นปฏิปักษ์ต่อองค์พระเจ้าตราบทุกวันนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าเทวดาเป็นจิตบริสุทธิ์ไม่น่าจะคิดคดทรยศได้ แต่มนุษย์นั้นไม่สมบูรณ์อยู่แล้วโดยธรรมชาติ

ในหนังสือ*เจ้าชายน้อย*ของแซงแต็กซูเปรี (*Le Petit Prince* : Saint-Exupéry) เมื่อเจ้าชายน้อยได้พบสุนัขจิ้งจอกตัวหนึ่ง เจ้าสุนัขจิ้งจอกขอร้องให้เจ้าชายน้อยทำให้มันเชื่อง โดยอ้างเหตุผลว่า "เราจะรู้จักแต่เพียงสิ่งที่เราทำให้เชื่องแล้วเท่านั้น พวกมนุษย์ไม่มีเวลาที่จะรู้จักอะไรอีกแล้ว พวกเขาซื้อของสำเร็จรูปจากพ่อค้า แต่เนื่องจากไม่มีพ่อค้าสักคนเดียวที่มีเพื่อนไว้ขาย มนุษย์จึงไม่มีเพื่อนอีกต่อไปแล้ว... ลองกลับไปดูมวลกุหลาบเหล่านั้นสิ เธอจะเข้าใจว่า กุหลาบของเธอเป็นหนึ่งเดียวในโลกแล้ว จงกลับมาหาฉัน แล้วฉันจะบอกความลับอย่างหนึ่งให้เป็นของขวัญแก่เธอ" เจ้าชายน้อยหันกลับไปมองมวลกุหลาบเหล่านั้นอีกครั้ง พลางกล่าวว่า "พวกเธอไม่เหมือนกับกุหลาบของฉันเลย พวกเธอยังไม่เป็นอะไรเลยสำหรับฉัน ไม่มีใครทำให้พวกเธอเชื่อง ขณะเดียวกันพวกเธอก็มิได้ทำให้ใครเชื่องเช่นกัน พวกเธอก็เป็นเหมือนกับเจ้าสุนัขจิ้งจอก เมื่อก่อนนี้ที่เป็นเหมือนกับสุนัขจิ้งจอกอีกนับแสนๆ ตัว แต่เมื่อฉันทำให้มันเป็นเพื่อนของฉันแล้ว บัดนี้ก็เป็นสุนัขจิ้งจอกหนึ่งเดียวในโลกสำหรับฉัน" (Saint-Exupery, *Le Petit Prince*, Paris:Gallimard, 1975, p. 69-72)

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ทรรศนะความรักของแซงแต็กซูเปรีเป็นความรักแบบ PHILIA แม้จะไม่ได้เอ่ยถึงอย่างตรงไปตรงมาแต่ก็กินความหมายซาบซึ้งใจยิ่งในค่าของมิตรภาพเมื่อทั้งเจ้าชายน้อย ดอกกุหลาบบนดาวเคราะห์ที่เจ้าชายน้อยอาศัยอยู่และสุนัขจิ้งจอก ต่างก็เป็นมนุษย์ ดอกกุหลาบ และสุนัขจิ้งจอกที่เป็นหนึ่งเดียวในโลกของกันและกัน แตกต่างจากมวลมนุษย์ มวลกุหลาบ และมวลสุนัขจิ้งจอกอีกนับแสนนับล้านตัว ความลับที่เจ้าสุนัขจิ้งจอกบอกแก่เจ้าชายน้อยเป็นของขวัญยามจากพรากกันก็คือ "แก่นสารที่สำคัญนั้นมองไม่เห็นด้วยตาเปล่าและเธอต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เธอทำให้เชื่องแล้วตลอดไป" (Saint-Exupery, *Le Petit Prince*, Paris:Gallimard, 1975, p.74)

ทรรศนะความรักของฌอง ปอล ซารตร์ (Jean-Paul Sartre) นักปรัชญาคนสำคัญของฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 20 จะแตกต่างไปจากมุมมองของนักปรัชญาทุกคนที่เสนอมาแล้วและจะนำเสนอต่อไป ผู้เขียนต้อง

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ วิศทเวทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ประสิทธิ์ประสาท "ศาสตร์แห่งซารตร์" (Sartrianism : ผู้เขียนลองบัญญัติศัพท์ขึ้นมาเองกำลังรอให้ราชบัณฑิตให้ฉันทานุมัติอยู่) แนวคิดของซารตร์ว่าด้วยความรัก ในที่นี้ส่วนหนึ่งมาจากบทความ ชื่อ *ปรัชญาของ Jean-Paul Sartre* โดย วิทย์ วิศทเวทย์ ที่ตีพิมพ์ในโลกหนังสือ สำหรับซารตร์ความรักเป็นความทุกข์แต่มิได้คล้ายกับพุทธศาสนาที่ว่า ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์ รักห้าสิบ ทุกข์ห้าสิบ รักร้อย ทุกข์ร้อย ดังปรากฏในพระไตรปิฎกที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงต่อไป ในส่วนที่เป็นทรรศนะความรักของโลกตะวันออก ความรักของซารตร์กลายเป็นความทุกข์ เพราะมนุษย์ต้องการสิ่งที่ขัดแย้งกันในตนเอง (self-contradiction) กล่าวคือ ต้องการให้คนที่ตนต้องการครอบครองนั้นทั้งมีเสรีภาพและปราศจากเสรีภาพในเวลาเดียวกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อชายรักหญิงเขาต้องการที่จะรักและที่จะถูกรักเพราะความรักเป็นความสัมพันธ์สองทาง เขาต้องการเป็นเจ้าของเธอในฐานะที่เธอเป็นเสรีชน เขาไม่ต้องการครองเธอเหมือนการครอบครองวัตถุสิ่งของต่างๆ แต่ทว่าคนมิใช่วัตถุสิ่งของ คนมีเสรีภาพที่จะปฏิเสธการครอบครอง ต่างกับวัตถุสิ่งของที่ปฏิเสธไม่ได้ ฉะนั้นผู้ชายสามารถควบคุมความรักของตนที่มีต่อผู้หญิงได้ แต่ไม่สามารถควบคุมความรักที่ผู้หญิงคนนั้นจะมีให้เขา เพราะหญิงนั้นมีเสรีภาพที่จะปฏิเสธเขาได้เสมอ ทุกข์เกิดจากศักยภาพที่จะปฏิเสธได้เสมอของอิสตรี แต่ถ้าเขาแน่ใจว่า หญิงนั้นจะไม่ปฏิเสธเขาเลยเขาก็จะไม่พอใจอยู่ดี เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นผู้หญิงนั้นก็ขาดเสรีภาพและลดฐานะตัวเองลงเป็นวัตถุสิ่งของ (being in itself) ที่ปฏิเสธไม่ได้ในแง่หนึ่งความรักคือการครอบครองเสรีชน และจะสมหวังก็ต่อเมื่อแน่ใจในการครอบครองที่มั่นคง ครั้งหนึ่งที่แน่ใจเช่นนี้การครอบครองก็มิใช่การครอบครองเสรีชนอีกต่อไป กลายเป็นการครอบครองสัตตะในตัวเองเช่น เสื้อผ้า รองเท้า คอมพิวเตอร์โน้ตบุค จริงอยู่แม้ทรรศนะความรักของซารตร์จะเป็นเพียง EROS แต่ก็จะเป็น EROS ที่ไม่มีทางสมหวังได้เลย ถ้าศึกษาผลงานทางปรัชญาของซารตร์อย่างจริงจังจะพบว่าแม้แต่ PHILIA และ AGAPE ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้สำหรับนักปรัชญาผู้นี้ PHILIA เป็นไปไม่ได้เพราะซารตร์มองมนุษยสัมพันธ์ในแง่ลบมากสาระสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (Interpersonal relationship) คือความขัดแย้งที่หลีกเลี่ยงมิได้ในแง่ของผู้รู้ (Subject) และสิ่งที่ถูกรับรู้ (Object) คนอื่นจะมองเราเป็น Object เสมอในทางกลับกัน เมื่อคนอื่นมองเราเป็น Object เราก็มองคนอื่นเป็น Object เช่นกันความสัมพันธ์ระหว่างเรากับมนุษย์คนอื่น จึงตอบโต้ซึ่งกันและกัน เคลื่อนไหว และเป็นความขัดแย้งที่ถาวร นี่คือที่มาทางปรัชญาของอมตวาทะของซารตร์ที่ว่า *"นรกคือคนอื่น" (Hell is other people)* ส่วน AGAPE นั้นไม่มีทางเป็นไปได้สำหรับซารตร์ เพราะพระเจ้าเป็นความขัดแย้งทางสัตวิทยา (Ontological contradiction) พระเจ้าจะกลายเป็นทั้งสัตตะในตัวเองเพื่อตัวเอง (being-in-itself-for-itself) ไปพร้อมๆ กัน

คาลิล ยิบราน กวีและจิตรกรได้แสดงทรรศนะความรักของท่านไว้ในหนังสือหลายเล่ม แต่ผู้เขียนจะขออ้างอิงจาก "ปรัชญาชีวิต" ที่แปลจากฉบับภาษาอังกฤษ *The Prophet*

"เมื่อความรักร้องเรียกเธอจงตามมันไป
แม้ว่าทางของมันนั้นจะขรุขระและชันเพียงไร

และเมื่อปีกของมันโอบรอบกายเธอจงยอมทน
แม้ว่าหนามแหลมอันซ่อนอยู่ในปีกนั้นจะเสียดแทงเธอ...
เพราะแม้ขณะที่ความรักสวมมงกุฎให้เธอ มันก็จะตรึงกางเขนเธอ
และขณะที่มันให้ความเติบโตแก่เธอมันก็จะตัดรอนเธอด้วย...
ความรักไม่ให้สิ่งอื่นใดนอกจากตนเอง
และก็ไม่รับเอาสิ่งใดนอกจากตนเอง
ความรักไม่ครอบครองและก็ไม่ยอมถูกครอบครอง
เพราะความรักนั้นพอเพียงแล้วสำหรับตอบความรัก"

(คาลิลยิบราน, ปรัชญาชีวิต , แปลจาก *The Prophet* โดยระวี ภาวิไล สนพ.กะรัต พิมพ์ครั้งที่สอง 2532 หน้า 25-27)

ทรรศนะความรักของยิบรานเป็นแบบ EROS อย่างแจ่มชัด ขณะเดียวกันยิบรานก็มิได้ละทิ้ง AGAPE ในฐานะอิสลามิกชนคนหนึ่ง ดังบทกวีของเขาที่ว่า "เมื่อเธอรัก อย่าได้ว่า พระผู้เป็นเจ้าอยู่ในดวงใจเราแต่ควรพูดว่า เราอยู่ในดวงใจของพระผู้เป็นเจ้า" ผู้เขียนคิดว่า ความรักทุกรูปแบบ ทั้ง EROS และ PHILIA ถ้าเข้าถึงความหมายที่แท้จริง ซึ่งหมายถึงความเสียสละเพื่อคนที่ตนรักแล้ว แนวทางความรักเช่นนี้สามารถพาเราผู้มีความรักไปสู่ SUMMUM BONUM หรือสิ่งสูงสุดในชีวิตของมนุษย์ได้ นั่นคือ พระผู้เป็นเจ้าหรืออาจจะเรียกว่าปรมัตถธรรมตามภาษาพุทธศาสนาเถรวาทก็ได้

ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ทรรศนะความรักของโกวเล้ง : พญามังกรโบราณ จะเน้นหนักไปในเชิง PHILIA และ EROS ทั้งนี้เพราะแก่นเรื่องนวนิยายจีนกำลังภายในของโกวเล้ง ประการสำคัญที่สุดเห็นจะได้แก่ การเน้นคุณธรรมน้ำมิตรระหว่างคนกับคน แม้แต่ชีวิตจริงของโกวเล้งเองก็ผูกพันอย่างลึกซึ้งกับ สุรา นารี และมิตรสหายแท้ข้างเคียงเช่น หวัง อยู่ ผู้วางขวดสุราจำนวนเท่ากับอายุเพื่อนไว้ในโลงของโกวเล้ง พลางเอาสำลีชุบเหล้าและบีบสำลีนั้นให้เหล้าผ่านเข้าลำคอของมิตร เป็นการอำลาครั้งสุดท้ายฉันมิตร เท่านี้ก็เป็นประจักษ์พยานที่แท้จริงถึงปรัชญาชีวิตของพญามังกรผู้นี้แล้ว นอกเหนือจากผลงานนวนิยายกำลังภายในทั้งหลายทั้งปวงของโกวเล้งที่นักแปล ว. ณ เมืองลุง และน.นพรัตน์ ได้ฝากฝีมือไว้เป็นบรรณาการแด่บรรณพิภพของไทยแล้ว ช่วงไม่กี่ปีมานี้จะเห็นได้ว่า มีผลงานประเภทรวมปรัชญาวาทะจากวรรณกรรมอมตะของโกวเล้งในประเด็นและหัวข้อต่างๆ มากมายเป็นต้นว่า โลก เหล้า และความรัก เป็นต้น ลองมาพิจารณาวาทะว่าด้วยความรักของโกวเล้งกันขออภัยที่ผู้เขียนมิได้ระบุเลขหน้าไว้ แต่ท่านผู้อ่านสามารถไปค้นหาได้ในหนังสือทุกเล่มที่อ้างอิงถึงหรือหนังสือที่รวมวาทะความคิดของโกวเล้งไว้

"ผู้คนในรุ่นนี้ที่ปวดร้าว เป็นเพราะพวกมันเพาะความแค้นมากเกินไป มีความรักน้อยเกินไป ขอเพียงรุ่นต่อไปของพวกมันสามารถมีชีวิตอยู่ด้วยความสุขสมบูรณ์ ความปวดร้าวของพวกมันนับว่ามีคุณค่าแล้ว"

(น.นพรัตน์ *จอมเสเพลชายแดน*)

"มนุษย์จะอย่างไรก็เป็นมนุษย์ แม้นับว่าในหัวใจมันมีน้ำแข็งพอกอยู่อีกชั้นหนึ่ง แต่น้ำแข็งก็มีวันละลายได้ พลานุภาพของความรักยิ่งใหญ่กว่าความแค้นตลอดกาล มีบางครั้งดูไปแม้รู้สึกความแค้นจะเกรี้ยวกราดแหลมคม ลึกซึ้งตรึงใจกว่า แต่มีเพียงพลานุภาพของความรักเท่านั้นจึงดำรงชั่วนิรันดร์ไม่เปลี่ยนแปร" (ว.ณ เมืองลุง *ดาบจอมภพ*)

"มีแต่ตอนประสบเคราะห์ จึงเห็นซึ้งถึงโฉมหน้าที่แท้จริงของผู้คน สามารถจำแนกความดีงามและความชั่วร้าย การเห็นอกเห็นใจและการเหยียบย่ำซ้ำเติม...รักในคราเคราะห์เป็นรักอันแน่นแฟ้น รักอันจีรังยั่งยืน" (น.นพรัตน์ *อินทรีผงาดฟ้า*)

"สตรีนางใดหากมีความรักในบุรุษขึ้นแล้ว จะไม่จำเป็นต้องยึดถือเหตุผลใดๆ เลย มิหนำซ้ำ เหตุผลของพวกอิสตรี บุรุษเพศจะไม่มีวันเข้าใจได้ตลอดกาลนาน" (น.นพรัตน์ *เซียวฮื่อยี้*)

"ในโลกนี้มีบุรุษคนใดสามารถเข้าใจสตรีได้จริงจัง หากมีผู้ใดเห็นว่ามันเข้าใจสตรี ความทุกข์ทรมานของมันจะต้องใหญ่หลวงยิ่งกว่าผู้อื่น" (ว.ณ เมืองลุง *ฤทธิ์มีดสั้น*)

"เพชรต้องเจียระไนจึงเปล่งประกาย ความรักและน้ำมิตรก็เป็นเฉกเช่นกันความรักและน้ำมิตรที่ไม่อาจรับการทดสอบก็เฉกเช่นกับดอกไม้กระดาษ ทั้งปราศจากความหอมหวานของบุปผชาติและไม่มีผลงอกเงย" (น.นพรัตน์ *วีรบุรุษสำราญ*)

"สหายรักมีเพียงคนเดียวก็เพียงพอแล้ว" (ว.ณ เมืองลุง *ฤทธิ์มีดสั้น*)

"กุหลาบเพียงหนึ่งเดียวที่ไร้หนาม คือความรักระหว่างมิตร" (น.นพรัตน์ *ดาวตก ผีเสื้อ กระบี่*)

"น้ำมิตรเกิดจากการสั่งสม แต่ความรักอุบัติอย่างกะทันหัน น้ำมิตรต้องผ่านการทดสอบของกาลเวลาแต่ความรักมักบังเกิดในช่วงชั่วพริบตา ช่วงพริบตานั้นเจิดจ้าจำรัสปานใดสวยสดงดงามเพียงไหน ช่วงพริบตานั้นจะคงอยู่เป็นนิรันดร์" (น.นพรัตน์ *หงส์ผงาดฟ้า ตอนเกาะมหาภัย*)

พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทก็มีคำสอนเกี่ยวกับความรักอยู่มากมาย หากจะเอากรอบความรักที่ตั้งเป็นโมเดลไว้มามองความรักที่ปรากฏอยู่ในพุทธศาสนา ก็จะพบว่า กามอันหมายถึงความรักระหว่างเพศและความรักตนก็คือ EROS ส่วนความรักเพื่อนรักมิตรรวมทั้งความรักตามหลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา (Loving kindness) กรุณา (Compassion) มุทิตา (Sympathetic joy) สามารถจัดเป็นระดับ PHILIA ท้ายที่สุด อุเบกขา (Equanimity) อันหมายถึงความรักของผู้ที่มีจิตบริสุทธิ์เป็นความรักเหนือความรัก เพราะไม่ผูกพันหรือยึดมั่นในสิ่งที่ตนรัก เช่นพระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์สามารถจัดอยู่ในระดับ AGAPE

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือ ทรรศนะว่าด้วยความรักทั้งจากมุมมองของโลกตะวันตกและโลกตะวันออกแน่นอน ไม่มีใครเข้าใจความรักได้ทุกมิติ และความรักก็ยังจะเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตลอดไปตราบเท่าที่เผ่าพันธุ์ที่เรียกตัวเองว่า Homo Sapiens ยังดำรงอยู่บนโลกนี้

เอกสารอ้างอิง

น.นพรัตน์ และ ว.ณ.เมืองลุง. *โกวเล้ง โลก เหล้า และความรัก*.กรุงเทพฯ, 2537.

คาลิล ยิบราน. *ปรัชญาชีวิต*. แปลจาก The Prophet โดย ระวีภาวิไล. กรุงเทพฯ : กะรัต, 2534. หน้า 25-27.

ลูกา มาระโก มัทธิว และ จอห์น. *พระคริสตธรรมคัมภีร์ไบเบิ้ล : ภาคพันธสัญญาใหม่*.กรุงเทพฯ, 2523.

วิจิตร เกิดวิศิษฎ์. *ความรักกับชีวิต :ความรักในทรรศนะคานธี* .กรุงเทพฯ, 2522.

References

Saint – Exupéry. *Le Petit Prince*.Paris : Gallimard, 1975.